

Určovacie žaloby

JUD. Ivan Machyniak
Najvyšší súd SR

Obsah programu

- Podstata a účel žaloby o určenie
- Jej procesnoprávne účinky – vzťah určovacej žaloby k žalobe o plnenie
- Jej hmotnoprávne účinky
- Právoplatný rozsudok o určení, jeho procesnoprávne účinky
- Predmet (obsah) žaloby o určenie
- Žaloby, ktoré nie sú žalobami o určenie v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p.
- Naliehavý právny záujem (ďalej len NPZ)
- Žaloba o určenie vlastníctva a NPZ
- Žaloba o určenie neplatnosti zmluvy a NPZ

Podstata a účel žaloby o určenie

- Právna úprava určovacej žaloby sa nachádza v ustanovení § 80 písm. c/ O.s.p.
- Procesný inštitút, ktorý umožňuje, aby bolo žalované na určenie existencie právneho vzťahu alebo práva (kladný určovací návrh) alebo na určenie neexistencie práva alebo právneho vzťahu (záporný určovací návrh)
- Jej účelom je poskytnúť ochranu práva spravidla predtým než dôjde k porušeniu právneho vzťahu alebo práva; nie tam, kde právo bolo už porušené
- Smeruje k tomu, aby sa porušeniu práva v budúcnosti predišlo – má preventívny charakter a význam

---

Podstata a účel žaloby o určenie - pokračovanie

- Umožňuje eliminovať stav ohrozenia práva žalobcu
- Umožňuje vniesť istotu do neistých právnych vzťahov, ak k odpovedajúcej náprave nemožno dospieť inak
- Má miesto aj tam, kde sa jej prostredníctvom vytvorí pevný základ právnych vzťahov, ktorým sa dosiahne odvrátenie prípadných budúcich sporov účastníkov
- Spravidla nie je opodstatnená tam, kde je možné žalovať na splnenie povinnosti
- Nie je u nej určujúca hmotnoprávna legitímácia účastníkov (žalobcu)

Procesnoprávne účinky žaloby o určenie – jej vzťah k žalobe na plnenie

- Určovací žaloba nie je prekážkou litispendencie pre žalobu na plnenie vychádzajúcu z rovnakého skutkového základu
- Naopak žaloba na plnenie je prekážkou litispendencie pre určovaciu žalobu, ak ide o rovnaké subjektívne právo
- Ak bola zamietnutá kladná určovací žaloba (okrem, pre nedostatok NPZ), je tým vyriešený základ prípadnej neskoršej žaloby o plnenie - **R CR 69/00**
- Ak bolo vyhovené zápornej určovacej žalobe, je tým vyriešený základ prípadnej neskoršej žaloby o plnenie
- Ak sa zamietla určovací žaloba pre nedostatok NPZ, je vylúčené súčasne sa zaoberať žalobou vo veci samej – **rozhodnutia NS SR sp. zn. 1 Cdo 26/07, 2 Cdo 231/07, 1 Cdo 91/2006**

Hmotnoprávne účinky žaloby o určenie

- Podaním určovacej žaloby sa nezastavuje plynutie premlčacej doby - § 112 OZ
- Iné hmotnoprávne účinky do úvahy neprichádzajú

Právoplatný rozsudok o určení, jeho procesnoprávne účinky

- Má deklaratórny charakter
- Nie je exekučným titulom
- Zaväzuje len účastníkov
- Kladný ani záporný nie je prekážkou rozsúdenej veci pre žalobu na plnenie vychádzajúcu z rovnakého skutkového základu - **R ČR 85/03**
- právoplatný rozsudok o žalobe na plnenie vytvára prekážku veci rozsúdenej pre konanie o žalobe na určenie, či tu právo alebo právny vzťah je alebo nie je, vychádzajúcej z rovnakého skutkového základu – **R 110/2003**
- nie je prekážkou rozsúdenej veci pre novú určovaciu žalobu, ak dôvodom zamietnutia bol len nedostatok naliehavého právneho záujmu – **R 15/2005**

Predmet žaloby o určenie

- Obsahom žaloby v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. môže byť len určenie (ne)existencie právneho vzťahu alebo práva
- Nemusí ísť vždy o právny vzťah medzi žalobcom a žalovaným alebo o právo medzi žalobcom a žalovaným
- Nemožno vylúčiť, že predmetom určovacej žaloby bude právny vzťah (právo) medzi žalovaným (odporcom žalobcu) a treťou osobou
- Predmetom môže byť len taký právny vzťah, právo alebo povinnosť, o ktorej môže súd rozhodnúť v rámci právomoci vymedzenej v § 7 O.s.p.

Predmet žaloby o určenie - pokračovanie

- Môže byť určená len existencia takého práva alebo povinnosti, prípadne právneho vzťahu, ktoré existujú ku dňu vyhlásenia rozsudku – existencia právneho vzťahu nemôže byť určená za dobu minulú a ani do budúcnosti – **rozhodnutia NS SR sp. zn. 2 Cdo 32/98, sp. zn. 2 Cdo 131/06**
- Staršia judikatúra pripúšťa výnimku v podobe žaloby o určenie, že určitá osoba bola ku dňu smrti vlastníkom veci
  - v Čechách sa takýto obsah žaloby uplatňuje naďalej
  - na Slovensku súdna prax dáva prednosť žalobe o určenie veci patriacich do dedičstva – **rozhodnutia NS SR 1 Cdo 26/07, 3 Cdo 44/08**
- súčasná judikatúra pripúšťa výnimku v podobe určenia, že žalovaná nespĺnila podmienky na vydanie osvedčenia o držbe nehnuteľnosti podľa zákona č. 293/1992 Zb., - **R 111/2000**
- Nemožno sa ňou domáhať určenia existencie právnej skutočnosti – rozsudok **NS SR sp. zn. 4 Cdo 231/06**

Žaloby, ktoré nie sú žalobami o určenie v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p.

Vo všeobecnosti - všetky žaloby, ktorých predmetom nie je určenie, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je

Konkrétne – žalobami podľa § 80 písm. c/ O.s.p. nie sú:

- 1/ Žaloby o určenie (ne)existencie právnej skutočnosti
- 2/ Žaloby podané na základe odkazu súdu, resp. iného orgánu v zmysle zákonného zmocnenia
- 3/ Iné žaloby o určenie

1/ Žaloby o určenie (ne)existencie právnej skutočnosti

- V takomto prípade nejde o určovaciu žalobu zodpovedajúcu ustanoveniu § 80 písm. c/ O.s.p.
- Ide o žalobu inú v ustanovení § 80 písm. c/ O.s.p. neuvedenú
- Prichádza zásadne do úvahy len vtedy, ak to zákon výslovne pripúšťa

Spoločné pre tieto žaloby:

- nie je potrebné tvrdiť a preukazovať naliehavý právny záujem
- NPZ vyplýva priamo z právneho predpisu

1/ Žaloby o určenie (ne)existencie právnej skutočnosti - pokračovanie

Takýmito žalobami sú:

a/ Žaloby o určenie neplatnosti právneho úkonu, ktoré zákon výslovne pripúšťa

b/ Iné žaloby, ktoré zákon výslovne pripúšťa

1a/ Žaloby o určenie neplatnosti právneho úkonu, ktoré zákon výslovne pripúšťa

- Žaloba o určenie neplatnosti výpovede nájmu bytu - § 711 ods. 6 OZ – **rozhodnutia NS SR sp. zn. 1 Cdo 6/03, sp. zn. 2 Cdo 137/03, ZSP 78/04 z.6**
- Žaloba o určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru – § 77 ZP
- Žaloba o určenie neplatnosti dražby – § 21 ods. 2 zák. č. 527/2002 Z.z. – **rozhodnutia NS SR 2 Cdo 66/2008, 3 Cdo 272/2007**

1b/ Iné žaloby, ktoré zákon výslovne pripúšťa

- o určenie doby splnenia v zmysle § 79 OZ – R **68/1969**
- o nahradenie prejavu vôle v zmysle § 161 ods. 3 O.s.p. – **rozhodnutie NS SR sp. zn. 3 Cdo 236/06**
- o určenie užívania spoločnej veci podľa § 139 ods. 2 OZ - **rozsudok NS ČR sp. zn. 22 Cdo 2528/98; PR 4/99**
- návrh na zrušenie uznesenia o schválení zmiernu - **ZSP 6/02 str. 123**

2/ Žaloby podané na základe odkazu súdu, resp. iného orgánu v zmysle zákonného zmocnenia

- Žaloby podľa § 175k ods. 2 O.s.p. – **rozhodnutie NS SR sp. zn. 3 Cdo 5/2004**
- Žaloby podľa § 198 ods. 2 zák. č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení – **rozhodnutie NS SR sp. zn. 2 Cdo 65/06**

Spoločné pre tieto žaloby:

- nie je potrebné tvrdiť a preukazovať naliehavý právny záujem
- žalobca podáva žalobu v dôsledku odkazu príslušného orgánu na základe zákonného zmocnenia

---

3/ Iné určovacie žaloby, ktoré zákon nepripúšťa

- O určenie neplatnosti osvedčenia o dedičstve – **rozhodnutie NS SR sp. zn. 4 Cdo 254/2007**
- O určenie, že žalobca má za vypratanie právo na bytovú náhradu – **rozhodnutie NS SR sp. zn. 2 Cdo 63/2005**
- o určenie neplatnosti notárskej zápisnice – **rozhodnutia NS SR sp. zn. 2 MCdo 13/2006, 3 Cdo 209/2004**
- o určenie, že osvedčenie vyhlásenia o vydržaní je neplatné – **rozhodnutie NS SR sp. zn. 2 Cdo11/2007**

Naliehavý právny záujem a ústavnosť NPZ a spravodlivý proces

- **NÁLEZ** Ústavného súdu Slovenskej republiky II. ÚS 137/08
- Uznesenie NS SR sp. zn. 3 Cdo 90/2008

Naliehavý právny záujem – vo všeobecnosti

- Predpoklad úspešnosti, žalovateľnosti, procesnej prípustnosti ? žaloby o určenie
- Rozhodujúci je právny záujem žalobcu a nie záujem žalovaného
- Povinnosť tvrdenia a dôkazná povinnosť zťažuje žalobcu
- Zákon vyžaduje existenciu NPZ v čase rozhodovania súdu
- Účelom tejto požiadavky je zabrániť, aby sa niekto dovoľával súdnej ochrane zbytočne; zabrániť šikanovaniu svojho odporcu

---

Naliehavý právny záujem – vo všeobecnosti - pokračovanie

1/ NPZ je daný predovšetkým tam, kde by bez tohto určenia bolo ohrozené právo žalobcu – **R 17/1972**

- NPZ na požadovanom určení zakladá aj púha vyhrážka neoprávneným zásahom do práva
- 2/ NPZ je daný aj tam, kde by sa bez tohto určenia žalobcovo právne postavenie stalo neistým – **R 17/1972**
- Neistotu v právnom postavení subjektu zakladá tiež popieranie práva, a to aj v prípade, že objektívne je toto popieranie práva nedôvodné – **rozsudok NS CR 22 Cdo 2162/99 SR 5/2001**

Naliehavý právny záujem – vo všeobecnosti - pokračovanie

3/ NPZ je daný aj vtedy, keď určenie existencie práva alebo právneho vzťahu, o ktoré v konaní ide, priaznivo (prípadne nepriaznivo) ovplyvní právne postavenie žalobcu voči žalovanému. Toto priaznivé ovplyvnenie môže spočívať napr. v založení možnosti uplatnenia vlastného (zo zákona, prípadne zo záväzkového vzťahu) vynutiteľného práva k predmetu určenia – **rozsudok NS SR 1 Cdo 69/2003**

Naliehavý právny záujem – vo všeobecnosti - pokračovanie

4/ NPZ je daný aj vtedy, ak takéto určenie môže predísť žalobe na plnenie podľa § 80 písm. b) O.s.p. – **R 23/1995**

Súdna prax teda výnimočne pripúšťa určovaciu žalobu aj tam, kde je možné žalovať na plnenie

V takomto prípade je NPZ na určovacej žalobe daný vtedy,

- a/ ak sa ňou vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu a tým sa predídne prípadným ďalším žalobám na plnenie - **ZSP 40/96 z.4**
- b/ ak sa žalobou na plnenie nemôže vyriešiť celý obsah sporného právneho vzťahu - **ZSP 3/98 z.1**

Naliehavý právny záujem – vo všeobecnosti - pokračovanie

- NPZ nie je daný,
  - a/ spravidla tam, kde je možné žalovať priamo na splnenie povinnosti podľa § 80 písm. b/ O.s.p. – R **17/1972**
  - b) ak vyriešenie určitej otázky neznamena úplné vyriešenie obsahu spornosti daného právneho vzťahu
  - c/ ak požadované určenie má povahu (len) predbežnej otázky vo vzťahu k posúdeniu, či tu je (nie je) právny vzťah alebo právo - **ZSP 6/06, rozsudok NS SR sp. zn. 3 Cdo 112/2004**

Žaloba o určenie vlastníctva a NPZ

Žalobca má NPZ na určení, že je vlastníkom (spoluvlastníkom) nehnuteľnosti vždy vtedy, ak:

- žalovaný odporca je zapísaný v katastri nehnuteľností (ďalej KN) ako jej vlastníkom, lebo rozhodnutie súdu môže byť podkladom pre vykonanie zmeny zápisu v KN - **ZSP 4/2003**
- je zapísaný v KN ako vlastníkom určitej nehnuteľnosti, ktorá nie je predmetom spoluvlastníctva, popri žalobcovi aj žalovaný (duplicitný zápis) – **ZSP 3/2009**

Žaloba o určenie vlastníctva a NPZ - pokračovanie

- **Vlastník nehnuteľnosti má NPZ na určení, že je vlastníkom aj vtedy, ak nehnuteľnosť dotiaľ nebola evidovaná v KN – rozsudok NS CR 22 Cdo 1859/99**
- Žalobca má NPZ na určení, že žalovaný je vlastníkom nehnuteľnosti, ak by vyhovením žalobe došlo k priaznivému ovplyvneniu jeho právneho postavenia v tom smere, že by mal právo na prednostný prevod nebytového priestoru (bytu) do vlastníctva (§ 16 ods. 3 zák. č. 182/1993 Zb.) – **rozsudok NS SR 3 MCdo 7/2006**

Žaloba o určenie vlastníctva a NPZ - pokračovanie

- Menšinový podielový spoluvlastník má pri spornosti otázky, kto je spoluvlastníkom väčšinového podielu na spoločnej veci, NPZ na určení, kto je väčšinovým spoluvlastníkom – **SR 1/2001**
- Nájomca pozemku, na ktorom sa nachádza jeho stavba, má NPZ na určení, kto je vlastníkom pozemku – **SR 6/2001**
- Kto je dedičom poručiťa (do úvahy prichádzajúcim dedičom) má NPZ na určení, že určitá vec (hnuteľná alebo nehnuteľná) patrí do dedičstva po poručiťovi aj proti osobe, ktorá nie je poručiťovým dedičom – **rozhodnutie NS SR 1 Cdo 26/2007**

Žaloba o určenie vlastníctva a NPZ - pokračovanie

- Ak žalobca žaloval o určenie, že žalovaní nie sú vlastníkmí nehnuteľnosti (tzv. negatívne určenie) a súčasne aj o určenie, že tá istá nehnuteľnosť patrí do dedičstva po jeho právnom predchodcovi (tzv. pozitívne určenie), na jeho strane nie daný NPZ na negatívnom určení – **rozsudok NS SR sp. zn. 1 Cdo 44/03**
- Žalobkyňa, ktorá dosiaľ nebola zapísaná v KN ako vlastníčka a ktorá svoje vlastnícke právo k nej nepreukazuje na ňu znejúcim tzv. nadobúdacím titulom, nemá NPZ na žalobe o určenie, že žalovaní nie sú vlastníkmí nehnuteľnosti – **rozhodnutie NS SR sp. zn. 2 MCdo 20/07**

Žaloba o určenie vlastníctva a NPZ - pokračovanie

- Žalobca nemá NPZ na určení jeho vlastníckeho práva, ak výrok rozsudku, ktorého sa domáha, nebude zaväzovať osoby, ktoré sú ako vlastníci zapísaní v KN, teda, ak tieto osoby nie sú účastníkmi konania – **rozsudok NS ČR 30 Cdo 1333/2002**
- NPZ na určení vlastníckeho práva uplatneného podľa OZ v prípade, ak nárok bolo možné uplatniť podľa reštitučných predpisov – **rozsudok NS SR sp. zn. 4 Cdo 130/2007**

Žaloba o určenie neplatnosti zmluvy, ktorou sa nadobúda vlastnícke právo k veci a NPZ

- NPZ na určení neplatnosti zmluvy o prevode nehnuteľnosti, ak sa práva k nej dotýka ďalšia právna zmena – **R 61/2007**
- NPZ na určení neplatnosti kúpnej zmluvy, ak táto právna otázka má povahu predbežnej otázky vo vzťahu k existencii práva (práva vlastníckeho) – **rozsudok NS SR sp. zn. 3 Cdo 98/2004**
- **POZOR** – zmena znenia ustanovenia § 34 ods. 2 zák. č. 162/1995 Z.z. s účinnosťou od 15.10.2008
- NPZ na žalobe o určenie neplatnosti právneho úkonu (dobrovoľnej dražby) vo svetle tejto zmeny

---

Žaloba o určenie neplatnosti zmluvy, ktorou sa nadobúda vlastnícke právo k veci a NPZ

- Naliehavý právny záujem na určení neplatnosti zmluvy, ktorej účastníkom žalobca nebol – **rozsudok NS SR sp. Zn. 5 Cdo 117/2007, SR 7/2007**

Ďakujem za pozornosť
